

Д'яконова І.І.
доцент кафедри міжнародної економіки
Державного вищого навчального закладу
Українська академія банківської справи
Національного банку України, м. Суми

тел. раб. 8 0542 61 99 42 моб. 8 050 765 11 78

E-mail: Dvakonova@academv.sumv.ua

ПОШУК СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Стаття присвячена вивченню сучасних тенденцій в інтеграційних процесах в фінансових та грошово-кредитних системах, виявленню слабких місць та пріоритетних завдань для подальшого розвитку банківської системи України.

Необхідність вивчення глобалізаційних тенденцій

Глобалізація економіки та інтернаціоналізація банківської діяльності, що значно прискорила в кінці ХХ на початку ХХІ сторіч є визначальною рисою сучасних міжнародних економічних відносин.

Однак, незважаючи на посилення зв'язків між банківськими системами країн, економічна політика в основному, як і раніше, проводиться на національному рівні, а створення глобальних ринків капіталу ускладнює для країн оцінку, діагностику й розроблення рекомендацій щодо заходів макроекономічної політики.

Досвід Ісландії - 2003

Так, наприклад, з 2003 року реалізація в Ісландії великих інвестиційних проектів, спрямованих на доставку дешевої енергії, призвела до збільшення дефіциту рахунку поточних операцій, формування більш напружених умов на внутрішньому ринку праці - хоча очікувалось, що ці проекти спричинять прискорення економічного зростання й деяке підвищення обмінного курсу національної валюти. У зв'язку з жорсткістю грошово-кредитної політики у відповідь на активний попит відсоткові ставки зросли, і відбулося істотне підвищення зваженого з урахуванням обсягів торгівлі курсу ісландської крони.

Ісландські банки використали диференціал відсоткових ставок, здійснюючи запозичення в євро, хеджуючи свої відкриті позиції й надаючи кредити в кронах. Об'єднання таких умов, як зміцнення валюти, високих відсоткових ставок і високої якості запозичень (суверенний борг мав рейтинг АЛЛ) сприяло залученню іноземних портфельних інвесторів, які фінансували довгі позиції за борговими зобов'язаннями у кронах шляхом залучення позик у валютах з більш низкою прибутковістю, тобто здійснюючи відсоткові арбітражні операції. Посиленню цих тенденцій сприяли фінансові інновації.

В умовах, коли комерційні банки мали у своєму розпорядженні надлишок коштів і шукали нові способи кредитування, зміни політики підштовхнули банки в середині 2004 року до жорсткої конкуренції за іпотеки з державним Фондом житлового фінансування. Банки змогли запропонувати більш вигідні умови, ніж житловий фонд, і в 2004 році їх кредити домашнім господарствам зросли на 98 відсотків, що викликало швидке зростання цін на житло й

пов'язане з цим вилучення коштів із уже викупленої житлової нерухомості за допомогою її рефінансування. Це, у свою чергу, стимульовано зростання внутрішнього споживання, додатково розширивши дефіцит рахунку поточних операцій.

Зміни у фінансовій сфері Ісландії виявилися величезними. Зовнішній борг різко зріс. За період з 2003 по 2006 рік запозичення приватного сектора зросли в 3 рази, і спостерігалось величезне збільшення боргу як домашніх господарств, так і корпорацій. Ціни на нерухомість й акції швидко підвищувалися, і із середини 2003 на кінець 2005 року курси фондового ринку зросли майже в чотири рази. У остаточному підсумку навесні й улітку 2006 року все це призвело до серйозної лихоманки на ринку й спричинило тиск на валюту й ціни фондового ринку.

Виявилось, що абсолютно розумне підвищення внутрішніх відсоткових ставок в умовах ліквідних глобальних ринків капіталу й активної погони за більше високою прибутковістю викликало масштабний приплив капіталу, різке збільшення банківського кредиту й в остаточному підсумку зміна позиції за рахунок операцій з капіталом на зворотню. Навіть при належному розумінні цих взаємозв'язків у теорії важко проводити економічну політику, коли значні потоки капіталу підвищують імовірність великих коливань обмінних курсів й/або відсоткових ставок. На щастя, в Ісландії, завдяки хеджуванню й загальній стабільності балансів фінансова система виявилася стійкою до потрясінь [1].

Світовий досвід сьогодні підтверджує той факт, що взаємодія циклічної динаміки національної економіки, грошово-кредитної політики й глобальних фінансових ринків може створити дестабілізуючий ефект (див. Приклад Ісландії [1]). А, отже, доводить необхідність підвищення як якості макроекономічного аналізу у непередбаченому світі інтегрованих глобальних фінансових систем і ринків капіталу, так і досконале вивчення інтеграційних процесів в усіх секторах економіки.

Україна сьогодні починає активно включатись в процес інтеграції фінансового капіталу. Однак у даному процесі переваги поки що не нашу користь.

Незважаючи на відносно позитивну макроекономічну динаміку в Україні, слабкість банківського сектору економіки викликає занепокоєння. Тому, дослідження тенденцій інтеграції банківського капіталу є доцільним з точки зору оцінки потенційних загроз для економіки України.

Еволюція інтеграційних процесів

В ході еволюції відпрацювались три основні сфери діяльності фінансових інститутів: банківська сфера, страхова сфери та фондовий ринок. Відповідно банківська сфера забезпечує реалізацію депозитно-кредитною функції, страхова - здійснення страхового забезпечення всіх сфер діяльності і фондовий ринок виконує інвестиційну функцію, тобто купівля- продаж цінних паперів.

Еволюційні тенденції в розвитку банківських систем розвинутих країн світу призвели до об'єднання банківської, страхової й інвестиційної діяльності.

Сьогодні, банківські системи багатьох країн представлені в основному універсальними банками, які продовжують займати домінуючі позиції на національних ринках, і починають розширювати свою діяльність на міжнародних ринках. Вони успішно конкурують на ринках грошей, цінних

паперів, похідних інструментів. Усе більша частина грошових потоків, що проходять через банки, здійснюються у формі інвестицій або цінних паперів, розширюються операції з андеррайтингу, банки стають членами бірж.

Це пов'язано з тим, що до кінця ХХ ст. у багатьох розвинутих країнах світу спостерігалось існування законодавчих обмежень на здійснення окремих видів банківських операцій. Так, банки США не мали можливості здійснювати операції з цінними паперами згідно з законом Гласса-Стігала до кінця ХХ сторіччя. В Японії до 1998 року, в якому було проведено банківську реформу, згідно з законодавством була розмежована інвестиційна та депозитно-кредитна діяльність банківських установ [2]. Сьогодні в міжнародній практиці страхові поліси продають не тільки страхові компанії, але й комерційні банки. Так, у 1997 р. найбільший швейцарський банк Credit Suisse злився з Winterthur - другою за розміром страховою компанією цієї країни, і у зв'язку із цим почав продавати страхові поліси Winterthur населенню через мережу своїх відділень [3]. Такі самі тенденції простежуються в мережі британських банків, а італійська страхова компанія INA і банк BNL створили спільне відділення типу bancassurance. Злиття страхової й інвестиційної сфер діяльності стимулювало, на наш погляд, розвиток трастових операцій банків, а також проникнення інвестиційних послуг у пакет банківських послуг, інвестиційної банківської справи.

Крім того, злиття таких сфер діяльності, як інвестиційна, страхова та суто банківська сприяло створенню потужних фінансових конгломератів.

Статистика останнього десятиліття свідчить про активізацію злиттів і поглинань в усьому світі (таблиця 1).

Таблиця 1. Розвиток процесів злиттів та поглинань в фінансовій сфері у світі за період 1996-2006 [4]

млрд дол. США

За даними Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків з усіх типів фінансових інститутів банки є найбільш активними учасниками інтернаціоналізації, а безперечними лідерами за обсягами злиттів та поглинань у сфері фінансових послуг останнім десятиріччям були розвинуті країни.

Цікавим також виявляється дослідження обсягів та динаміки присутності іноземного капіталу в окремих регіонах світу.

Таблиця 2. Іноземна власність банків у розрізі регіонів [4]

Регіони (кількість країн)	Загальні активи банків (млрд дол. США)	Загальні активи, що контролюються іноземними банками (млрд дол. США)	Загальна частка іноземних активів (відсотки)	Загальні активи банків (млрд дол. США)	Загальні активи, що контролюються іноземними державами (млрд дол. США)	Загальна частка іноземних активів (відсотки)	У загальних активах банків (млрд дол. США)	У загальній частці іноземних активів (відсотки)
Північна Америка (2)	4467	454	10	10242	2155	21	1701	11
Західна Європа (19)	16320	3755	23	31797	9142	29	5387	6
Східна Європа (17)	319	80	25	632	369	58	289	33
Латинська Америка (14)	591	108	18	1032	392	28	284	20
Африка (25)	154	13	8	156	12	8	-1	-1
Середній Схід (9)	625	85	14	1194	202	17	117	3
Центральна Азія (4)	150	3	2	390	9	2	6	0
Східна Азія та Океанія (13)								
Усі країни (105)			15					

Як бачимо, протягом останнього десятиріччя безперечними лідерами банківського сектору за обсягами активів є країни Західної Європи та Східної Азії (табл. 2). При цьому за останнє десятиріччя спостерігається

10543	545	11721	758	6	213
33169	504	57165	1303	$\frac{2}{3}$	799
	3		9		6

значне прискорення темпів зростання присутності іноземних банків в країнах Східної та Західної Європи, Латинської Америки.

Розраховано за даними Міжнародного валютного фонду www.imf.org

Рис. 1. Динаміка питомої ваги іноземних активів у загальних активах банків у розрізі регіонів

Однією з характерних рис сучасного банківництва є консолідація банківського капіталу або скорочення кількості комерційних банків. Процеси злиття і поглинань у США й Західній Європі тривають уже кілька десятиліть. Наприклад, тільки за першу половину 90-х років ХХ ст. у Швейцарії кількість банків зменшилася на 24%, у Франції - на 22%, у Німеччині - на 20%, в Іспанії - на 15%. У США за період з 1985 по 1995 р. загальна кількість банків скоротилася на 18%. Так, у 2000 році японські банки Industrial Bank of Japan (IBJ), Fuji Bank Ltd й Daiichi Kangyo (DKB) заявили про створення єдиної фінансової групи. Сьогодні фінансова група IBJ - Fuji - DKB володіє активами понад 140 трлн ієн, що відповідає 1,26 трлн дол., та отримує середній річний прибуток не менше 1,7 трлн дол. [6]. У першому півріччі 2007 року, за даними журналу The Banker, лідерами серед світових банків за рівнем статутного капіталу стали банки, наведені в табл.3.

Таблиця 3. Найбільші банки світу за рівнем статутного капіталу

Місце	Назва	Країна	Розмір статутного капіталу, млн дол. США
1	Bank of America Corp	США	91065

2	Citigroup	США	90899
3	HSBC Holding	Великобританія	87842
4	Credit Agrikole Group	Франція	84937
5	JP Morgan Chase It Co	США	81055
6	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	68464
7	ICBC	Китай	59973
8	Royal Bank of Scotland	Великобританія	58973
9	Bank of China	Китай	52512
10	Sontander Central Hispano	Іспанія	46805

TOP 1000 World Banks 07 Published: 02 July, 2007//http://www.thebanker.com/news/fullstory.php/aid/5050/TOP1000___World_Banks_07.html[5]

Дані таблиці свідчать, що найменший статутний капітал серед наведених у таблиці банків має Sontander Central Hispano у сумі 46,8 млрд дол. США, а загальна сума статутного капіталу цих банків становить 722,5 млрд дол. США. При цьому, як бачимо, саме фінансові конгломерати, що об'єднують всі сфери фінансових послуг сьогодні виборюють перші місця в змаганні банківського капіталу.

Банківська система України на фоні світових тенденцій

Паралельно візьмемо 10 найбільших банків України, включаючи ті, що викуплені іноземними банками (таблиця 4). За даними офіційної статистики Національного банку України [7], десять найбільших банків України разом володіють статутним капіталом в 1 млрд 967 млн дол. США. Порівняння не на користь банків України.

Таблиця 4. Статутний капітал найбільших банків України на 01.01.07 р.

Місце	Назва	Статутний капітал, тис. грн Млн дол. США	
1	ПриватБанк	2 082 000	412,0
2	Райффайзен Банк Аваль	2 099 935	415,0
3	УкрСиббанк	2 125 000	420,0
4	Укрсоцбанк	370 000	0.073
5	Укрексімбанк	1 286 000	255,0
6	Промінвестбанк	200 175	39,0
7	Ощадбанк	722 000	143,0
8	Банк „Надра”	389 863	77,0
9	ОТП Банк	519 798	103,0
10	„Фінанси і кредит”	519 000	103,0

Виникає питання, чи зможе банківська система України протистояти іноземним банкам? Зрозуміло, ні, тому що всі 169 банків, включаючи малі і середні банки України, мають статутний капітал на 01.01.07 р. у сумі 5 млрд 259 млн дол. США, а капітал - 8 млрд 421 млн дол. США. Логічно також припустити, що надмірна лібералізація доступу на український фінансовий ринок може призвести до домінування іноземних банків. До того ж малі і середні банки, як правило, є регіональними і, як такі, забезпечують кредитними ресурсами регіони, а прихід іноземних банків витіснить їх з регіонів і вони будуть ліквідовані [8].

Отже переваги міжнародної конкуренції можуть стати їх протилежністю: зниження капіталізації національної банківської системи й «виродження» національних банків, відведення внутрішніх інвестиційних ресурсів на міжнародні фінансові ринки, падіння ефективності банківського нагляду, зниження конкуренції й т.п.

Звернемось до прикладів захисту фінансових ринків країн - членів Світової організації торгівлі. Сьогодні з 151 країни - члена СОТ[2] тільки близько 30 не має обмежень у фінансовому та кредитному секторах. У США, наприклад, діє закон про регіональні реінвестиції, що змушує всіх учасників ринку фінансувати різні програми регіонального розвитку, кредитування (у тому числі пільгового) відстаючих регіонів [9]. У Китаї іноземні банки можуть відкривати філії, засновувати дочірні банки лише в 24 містах і спеціальних економічних зонах і тільки при дотриманні строгих умов. Наприклад, щоб відкрити філію, «материнський» банк повинен мати у своєму розпорядженні активи не менше \$20 млрд, а власний капітал філії повинен бути не менше \$100 млн, причому 30% цієї суми резервується в НБК. Є ще й неформальні умови, наприклад, «список заслуг перед Китаєм» [10].

Скористатися міжнародним досвідом для України є доцільним. Крім того, на наш погляд, важливо усвідомити, що основним тактичним завданням України на шляху інтеграційних процесів є поетапна лібералізація національного ринку фінансових, у тому числі й банківських послуг. Щодо стратегічних завдань необхідно усвідомити, що процеси концентрації банківського капіталу повинні набути в Україні більш активної форми, тому що саме ці процеси дозволять підсилити конкурентоспроможність як банківського так і фінансового секторів економіки країни, будуть сприяти розвитку банків адекватних національній економіці й потребам клієнтів, а також новим умовам діяльності світових ринків капіталу у сучасних умовах.

Сьогодні завдання полягає у відпрацюванні заходів, які б сприяли зростанню якості кредитної системи України, розвитку фондового ринку, інвестиційних фондів, якості страхових послуг, рівня концентрації національного банківського капіталу, що дало б можливість перетворити процеси розвитку глобалізації на користь громадян нашої країни. Адже кредитна система - це ключ до всієї

економіки країни [11]. Як показує практика функціонування іноземного капіталу в банківській системі України, сьогодні вплив іноземного капіталу на вітчизняний ринок не є занадто помітним. Діяльність банків з іноземним капіталом, частка яких станом на 01.01.2007 року становить 20,6% у загальній кількості діючих банків (рис. 2). Значну частку в зобов'язаннях банків з іноземним капіталом складають міжбанківські кредити та депозити. Основною причиною такого явища є те, що більшість з них є дочірніми структурами міжнародних банків і формують ресурсну базу за рахунок ресурсів, отриманих від материнських банків. Банки з іноземним капіталом є основними каналами, через які надходять іноземні інвестиції в економіку України.

Рис. 2. Частка банків з іноземним капіталом у загальній кількості українських банків, 2002-2006 рр.

Після купівлі за останні роки іноземцями банків орієнтованих на роздрібногo споживача, зокрема таких як «Аваль», «Ажіо», ТАС- Комерцбанк і ТАС-Інвестбанк, «Престиж», «УкрСиббанк» тощо, зміниться орієнтир цих банків у бік комплексного банківського обслуговування. У той самий час зміна політичної ситуації в країні, заяви щодо остаточної орієнтації на євроінтеграцію, підвищення інвестиційного рейтингу призвело до значної активізації іноземних інвесторів - розглядаються питання щодо придбання найбільших банків України, розроблено законодавство щодо можливості відкриття філій іноземних банків, відкриваються нові дочірні банки і представництва закордонних банків, експерти кажуть про формування фондів для інвестицій в Україну. У зв'язку з цим постає запитання - що слід зробити, аби приплив іноземного банківського капіталу став максимально корисним для реального сектору української економіки і не створював ризиків для вітчизняної банківської системи?

Пошук стратегічних напрямів розвитку

Існують різні причини входження іноземних банків на національні ринки, а також стратегії їх діяльності. Вони можуть слідувати за традиційними клієнтами, не цікавлячись внутрішнім ринком країни перебування (як корейські та японські банки); розширювати клієнтську базу за рахунок найпривабливіших регіональних підприємств (Дойчебанк); максимально інтегруватись у внутрішній ринок країни перебування (Сітібанк, Райффайзенбанк).

Вибір нерезидентами інституціональної форми присутності в банківській системі тієї або іншої країни залежить від вибраної ними стратегії транснаціональної експансії і може лімітуватися (у випадку менш ліберального підходу до допуску іноземних інвесторів) рамками правових обмежень приймаючої країни.

До позитивних наслідків приходу іноземного капіталу можна віднести такі:

- суттєве збільшення обсягів інвестицій у національну економіку - як безпосередньо у банківський, так і в реальний сектори економіки;
- здешевлення вартості кредитних коштів;
- розвиток банківської системи через впровадження новітніх технологій, розширення кола послуг, посилення конкуренції;
- підвищення внутрішньої стабільності банківської системи. Приплив значного іноземного капіталу до країни має і свої недоліки, серед яких:
 - залежність як від зовнішніх загальноекономічних потрясінь, так і від фінансового становища окремих транснаціональних „гравців”;
 - тиск на вітчизняні банки, втрата найбільш привабливих клієнтів та ринків, зниження якості їх кредитних портфелів;
 - ускладнення банківського нагляду ;
 - підвищення можливості впливу вітчизняного капіталу до зарубіжних країн.

Світовий досвід свідчить, що, як правило, плюси та мінуси вливання іноземного капіталу до внутрішніх банківських систем є збалансованими за умов продовження активної діяльності вітчизняних банків та збереження за ними значної частки банківської системи країни.

І тут вирішального значення набуває поняття конкурентоспроможності місцевих банків - як можливості успішно боротись за місце на ринку, реалізуючи власні конкурентні переваги та враховуючи переваги іноземних банківських груп.

Українська банківська система перебуває у процесі активного становлення. Про це свідчить той факт, що вона за останні 5 років є одним із лідерів серед систем інших країн за темпами приросту банківських активів: у середньому до 40,0% за рік. Збільшення відбувається в основному за рахунок нарощування кредитної активності банків. Загальна сума виданих ними кредитів збільшилася майже наполовину (49,9%). Проте високі темпи збільшення банківських активів

неминуче призводять до серйозного погіршення їх якості. Неприємний нюанс - майже дворазове відставання темпів зростання капіталу банківської системи від темпів накопичення її активів (у середньому за останні 5 років активи зростали у 1,3 разу швидше за капітал). У результаті помітно знизилася адекватність регулятивного капіталу банківської системи, яка є основним показником її стійкості. Доти, поки національна економіка зростає, біда в цьому невелика. Але у випадку появи кризових явищ на внутрішніх ринках нам навряд чи вдасться уникнути банкрутств, причому серед неплатоспроможних цілком можуть опинитися й досить великі банки. В опублікованому огляді Європейського банку реконструкції та розвитку зазначено: цілій низці країн колишнього СРСР загрожує повномасштабна банківська криза, якщо темпи зростання їхніх економік у майбутньому сповільняться. Експерти Банку вважають, що майже всі 12 країн СНД мають нерозвинені банківські системи й усім їм загрожують різноманітні ризики, починаючи від відсутності фінансової прозорості й закінчуючи надмірною сконцентрованою клієнтської бази. А ось до ризику комбінування слабкої банківської системи й макроекономічної кризи найбільшою мірою схильні Україна та Молдова [12].

Приблизно таку оцінку українській банківській системі надали і аналітики Moody's. У своєму звіті агентство назвало українські банки слабкими й недостатньо ліквідними для того, аби самостійно витримати зовнішні шоки. Основними проблемами вітчизняної банківської системи агентство визначило непрозорість структури власників, невміле корпоративне управління та значну потребу в додатковому капіталі, яка змушує багато банків завищувати його за рахунок непрозорих схем. Крім того, непокоїть значна частка операцій банків із пов'язаними структурами, що здійснюються в обхід установлених обмежень.

Таким чином, українські банки швидко розвиваються, але їм бракує внутрішньої стійкості - тому будь-які кризові явища в економіці можуть призвести до нестабільності в банківській системі.

Крім того, на сьогодні у прямій конкурентній боротьбі українські банки навряд чи можуть протистояти іноземним. Тоді чому ж іноземні банки давно вже не захопили банківський сектор України?

На сьогоднішній день доступ іноземного капіталу на ринок банківських послуг достатньо лібералізований, існуючі обмеження стосуються лише видів комерційної присутності іноземних банків, але для серйозного гравця це не перешкода. На наш погляд, можна виділити дві основні причини відносно повільного темпу зростання іноземних банків в Україні:

- економічні ризики;
- політичні ризики.

Якщо говорити про економічні ризики, то тут, мабуть, головним стало практично повне витіснення економіки України в тінь. Більшість розробок провідних іноземних банків спрямовані на роботу з першокласним клієнтом,

клієнтом, звітність якого відображає реальний стан речей. Як не дивно, «тіньовий режим» нашої економіки залишається головною конкурентною перевагою вітчизняних банків і головною перешкодою для іноземних. У них немає ані методів, ані бажання працювати з такими клієнтами, тим більше на тлі посилення міжнародної боротьби з відмиванням капіталу.

Іншою перешкодою для роботи іноземних банків (зокрема, і українських також) є дуже специфічна робота української бюрократії та податкових органів.

Серед політичних ризиків варто виділити невизначеність з подальшим розвитком країни, «багатовекторність», відсутність чіткої стратегії щодо розвитку банківської системи. Тобто іноземні банкіри остерігались вкладати гроші в країну, де раптом могли заборонити діяльність зарубіжних банків узагалі.

Така дивна ситуація, мабуть, допомогла українській банківській системі на початковому етапі формування залишитись національною, але сьогодні становить небезпеку для функціонування всієї економіки у цілому. Саме тому такими необхідними стали заходи щодо підвищення ефективності діяльності українських банків та їх підготовки до серйозної конкурентної боротьби.

Але, розробляючи подібні заходи, потрібно пам'ятати: все ж для країни головною є не конкурентоспроможність вітчизняних банків, а конкурентоспроможність і стабільність банківської системи у цілому. Розширення присутності банків з іноземним капіталом на українському банківському ринку сприяє подальшому впровадженню сучасних банківських технологій; міжнародного досвіду ведення банківської справи; високого рівня обслуговування клієнтів; якісних послуг, комплексного підходу до обслуговування клієнтів; впровадження принципів корпоративного управління в банківську практику.

Присутність їх прискорює розвиток банківської системи України внаслідок посилення міжбанківської конкуренції. Активізація процесів інтеграції, яка спостерігається у Європі, обов'язково торкнеться банківського сектору України. Активізацію роботи іноземних банків на вітчизняному банківському ринку можна очікувати після приведення всього внутрішнього законодавства України до європейських правил ведення бізнесу взагалі та банківського зокрема. Основним вектором у реформуванні законодавства має стати стимулювання припливу іноземного капіталу в Україну, а не навпаки.

Саме тому найбільш доцільними, на наш погляд, заходами є такі:

- 1) розроблення чіткої стратегії послідовного введення іноземних банків та їх капіталів на український ринок та визначення бажаної частки їх присутності. Це, у свою чергу, стане дієвим стимулом для вітчизняних банків щодо активізації розроблення новітніх принципів депозитно-кредитної політики, впровадження світових принципів роботи, нових послуг та продуктів, а також підвищення якості обслуговування. Адже і на сьогодні

багато українських банкірів спрямовують свої зусилля не на підвищення ефективності роботи, а на лобювання законодавчого обмеження діяльності іноземних конкурентів;

2) вирішення проблеми узгодженості банківського законодавства України зі світовими нормами;

3) підвищення надійності та фінансової стійкості банків. Але для зростання капіталу банків, для їх капіталізації необхідно створити належне законодавче та економічне середовище. Тут можливі кілька напрямів:

- оптимізація податкового законодавства. Головним джерелом капіталу для банків залишається прибуток, але через недосконалу систему оподаткування більшість банків максимально знижує його рівень - й виходить дивна ситуація: аналітики називають фінансову сферу найприбутковішою в Україні, а рентабельність капіталу у ній лише 9-10%. Тому й на підвищення капіталізації залишається зовсім не багато;

- розвиток іпотечного, фондового ринків. Слід зазначити, що, за даними МВФ, Україна має одну з найбільш кредитоорієнтованих банківських систем серед країн Європи (у 2002 році 78,5% від активів становлять кредити в економіку, вищий показник тільки у Португалії - 83,4%). Основна причина - це певна обмеженість сфер вкладання капіталів. Йдеться про нерозвиненість, недосконалість або відсутність механізмів та інструментів лізингу, іпотечного та фондового ринків. Унаслідок цього банки не можуть належно диверсифікувати свій портфель активів і, зрозуміло, знизити ризикованість свого бізнесу.

Висновки

Підбиваючи підсумки, необхідно сказати, що на сьогодні рівень конкурентоспроможності українських банків є досить низьким. Тіньова економіка та значні політичні ризики стримували прихід транснаціональних банків в Україну. Але сьогодні ситуація поступово змінюється, відтак збереження балансу іноземного й вітчизняного капіталів на фінансовому ринку вимагає активних дій з боку держави. Головними напрямками роботи у цій сфері є удосконалення відповідного податкового законодавства, поживлення фондового ринку, розроблення чіткої стратегії щодо іноземних банків.

Модель стійкості банківської системи в Україні повинна будуватися на комплексному підході та враховувати як макроекономічні, так і мікроекономічні чинники. Тільки динамічний аналіз тенденцій визначеного комплексу факторів може дати реальну оцінку ситуації. Крім того, необхідне постійне запровадження передових тенденцій щодо регулювання банківської діяльності, зміцнення державного контролю банків, а також відпрацювання системи страхування депозитів, яка б стимулювала до моніторингу ризику.

В умовах високих темпів зростання обсягів діяльності банки України не змогли забезпечити адекватне нарощування обсягів капіталу, внаслідок чого відновилася негативна тенденція відставання темпів зростання капіталу від

темрів зростання активів банків, підвищився ризик диспропорцій в розвитку банківської системи. Незбалансованість темрів зростання капіталу та обсягів активно-пасивних операцій свідчить як про зростання ризиків у діяльності банків, загрозу зниження фінансової стійкості банків, так і обмежених можливостей для стабільного розвитку банків та позитивного впливу на структурні перетворення в економіці. З метою недопущення зниження рівня капіталізації та підвищення їх конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках банкам необхідно:

- забезпечити пропорційне зростання регулятивного капіталу та його складових обсягів активно-пасивних операцій;
- розробити план заходів щодо підвищення рівня капіталізації, якщо значення нормативу адекватності регулятивного капіталу наближається до граничного значення;
- підвищити ефективність управління активами і пасивами з метою недопущення необґрунтованого збільшення відрахувань від регулятивного капіталу, зокрема, пов'язаних з нарахованими, але несплаченими доходами;
- більш активно застосовувати процедуру реорганізації банків шляхом приєднання або злиття, а також реструктуризації банків шляхом закриття (продажу) збиткових філій (безбалансових відділень).

Література

1. Обратитъ внимание на финансы Лесли Липшиц - директор Института МВФ/<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/rus/2007/03/pdf/lipsch.pdf>.
2. Шамова І. В. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - С. 26.
3. Credit Suisse Group sells Winterthur to AXA//http://www.credit-suisse.com/news/en/media_release.jsp?ns=39859
4. World Economic and Financial Surveys Global Financial Stability Report. Market Developments and Issues April 2007 // <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2007/01/index.htm>
- 5/ TOP 1000 World Banks O7 Published: 02 July, 2007 // http://www.thebanker.com/news/fullstory.php/aid/5050/TOP_1000__World_Banks_O7.html
6. World Economic and Financial Surveys Global Financial Stability Report. Market Developments and Issues April 2007 // <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2007/01/index.htm>
7. Софіщенко І. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу// Банківська справа. - 2002. - № 5. - С.22 - 32.
8. Власний капітал банків на 01.07.2007 // http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Finance_b/2007/01.07.2007/kapital.pdf

9. Bank for International Settlements (BIS), 2006, "The Banking System in Emerging Economies: How Much Progress Has Been Made?" BIS Paper No. 28 (Basel, Switzerland, August) // <http://www.bis.org/pud/cgfs22.htm>
10. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: монографія/ Кер. авт. кол. і наук. Ред.. Т.М. Циганкова. - К.:КНЕУ, 2003.- 660 с.
11. Мукерджи Внедрение нормативов ВТО // Мировая экономика и международные отношения 2003. - № 6.- С. 9-13.
12. Д'яконова І.І. У ефективності банківської системи - економічне зростання України: Монографія. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. - 92 с.
13. Bank for International Settlements (BIS) Committee on the Global Financial System (CGFS), 2004, "Foreign Direct Investment in the Financial Sector of Emerging Market Economies," CGFS Publication No. 22 (Basel, Switzerland) // <http://www.bis.org/pud/cgfs22.htm>

Summery.

The current tendencies in the process of the financial markets globalization are examined in the article. The wick points and tasks for the development of the credit market of Ukraine are founded.

[1] Розвинуті країни: Австралія, Канада, Японія, Нова Зеландія, США, Західна Європа

[2] http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

Д'яконова, І.І. Пошук стратегії розвитку банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків / І.І. Д'яконова // Вісник Національного банку України.– 2008.– №2.– С. 26-31.